

УДК 050 (477) + 027. 54 (477) : 021. 081

Тамара БУКШИНА,

наук. співроб. ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського

Тетяна СУДІНА,

провід. наук. співроб. ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського,

канд. іст. наук

Аналіз відображення періодичних видань України з питань педагогіки, психології і освіти в УРЖ «Джерело» (1999–2009 рр).

У статті висвітлено результати наукової роботи, яка проводилася в рамках НДР Державною науково-педагогічною бібліотекою України (ДНПБ) ім. В. О. Сухомлинського «Науково-методичні та організаційні засади інформаційно-аналітичного забезпечення педагогічної науки, освіти і практики України» (науковий керівник О. М. Яценко, канд. іст. наук). Проаналізовано відображення в різних аспектах періодичних видань з педагогіки, психології і освіти в серії 3 «Соціальні та гуманітарні науки. Мистецтво» УРЖ «Джерело» за 1999–2009 рр. Виявлено зміни в стані реферування статей з періодичних видань даної тематики, що відбулися в результаті співпраці бібліотеки з НБУВ. Визначено стратегічні завдання ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського в подальшій реферативній роботі з аналітичного опрацювання періодичних видань психолого-педагогічної тематики.

Серед інформаційних ресурсів чільне місце посідає реферативна інформація, яка є загальноприйнятою формою обміну науковими досягненнями та спілкування вчених у всьому світі, допомагає зорієнтуватися в потоці наукової літератури, одержати найновіші відомості щодо наукових досліджень у певних галузях знання. Про стан світових реферативних ресурсів та їхній розвиток в Україні йде мова в дослідженнях Н. Зайченко, М. Сороки, де, зокрема, висвітлено роль та місце реферативного журналу в потоці інформаційних видань, розглянуто питання створення українського реферативного журналу (УРЖ) «Джерело». [1; 2; 3; 4; 10; 11; 12; 13] З 1999 р. УРЖ «Джерело» видається в трьох серіях: серія 1 – «Природничі науки. Медицина»; серія 2 – «Техніка. Промисловість. Сільське господарство»; серія 3 – «Соціальні та гуманітарні науки, Мистецтво», а з 2004 р. у чотирьох – виділяється окремо серія 4 «Медицина. Медичні науки». Усі серії Українського реферативного журналу включено до каталогу передплатних періодичних видань України. З 2004 р. кожна з них виходить шість разів на рік. Це інформаційне видання готується за єдиною методикою

з використанням Рубрикатора Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського (НБУВ) (інші рубрикатори й класифікації, наприклад УДК, застосовуються як допоміжні). Систему реферативних видань організовано таким чином, що навіть за умов значної диференціації галузей науки та великого обсягу літератури, у рамках єдиного видання охоплено всю галузь науки для того, щоб звільнити науковців від необхідності звертатися до реферативного журналу із суміжної спеціальності. Базою для його створення служить загальнодержавна реферативна база даних (БД) «Україніка наукова», започаткована в 1998 р., яка, по суті, є національним ресурсом, оскільки основним завданням її створення, поповнення та функціонування є досягнення 100 % відображення друкованих наукових праць учених України з усіх галузей знання. УРЖ «Джерело» містить усі види первинних документів: серіальні (періодичні та видання, що продовжуються), матеріали наукових конференцій, збірники наукових праць, наукові монографії, довідники й словники, офіційні та відомчі видання, документи державних і громадських організацій, посібники для вузів, автореферати дисертацій та препринти. За даними НБУВ частка книжкових видань (монографій), прореферованих у БД «Україніка наукова», становить на сьогодні тільки 22 %. Ще 18 % становлять автореферати дисертацій, основна ж частина припадає на статті з періодичних та продовжуваних видань – 60 % [14]. Загалом кількість наукових періодичних та продовжуваних видань в Україні становить близько 1,5 тис. назв. Однак аналітико-синтетичній обробці нині підлягають матеріали лише 0,5 тис. серіальних видань України [9, 53]. З них близько 120 назв – періодичні та продовжувані видання НАН України, решта – в основному видання науково-дослідних установ та вищих навчальних закладів. Перелік наукових фахових видань ВАК України є одним з основних критеріїв відбору таких видань для реферування.

З часу створення національної реферативної інформації досліджувалися питання відображення періодичних та продовжуваних видань у БД «Україніка наукова», виявлення пріоритетних напрямів розвитку науки шляхом аналізу наукових публікацій, прореферованих в УРЖ «Джерело». Зокрема, визначено в згрупованих за тематикою, загальному масиві журналів, моно- та політематичні журнали та оцінено ступінь їх інформативності для реферативних ресурсів; проаналізовано ті галузі, які, порівняно з іншими, найбільше представлені науковими публікаціями, зібрано інформацію щодо зростання потоку науково-технічних документів з метою виявлення темпів розвитку окремих галузей і пріоритетних напрямів науки. За вказаними дослідженнями було

констатовано, що найбільша кількість публікацій, відображених в УРЖ «Джерело» і загальнодержавній реферативній БД «Україніка наукова», належить до соціальних і гуманітарних наук, на другому місці – природничі науки, на третьому – технічні, пріоритетними були галузі «Економіка» і «Медицина». З огляду на це, виникло питання щодо реферативного представлення в галузі, що посіла перше місце, періодичних видань з педагогіки, психології і освіти.

Було використано одні з найбільш поширених методів дослідження в інформаційній і бібліотечній сфері – бібліометричні методи. Під бібліометрією розуміють наукову дисципліну, яка використовує статистичні методи для аналізу наукової літератури з метою виявлення тенденцій розвитку предметних галузей, особливостей авторства й взаємного впливу публікацій.

Серед цих методів – аналіз цитування, аналіз реферативних журналів, аналіз кількісних характеристик первинних документів, кількісний аналіз публікацій окремих авторів, кількісний аналіз публікацій учених окремих країн світу, а також окремих наукових колективів [1, 50]

Мета статті – висвітлити результати наукової роботи, яка проводилася в рамках науково-дослідної роботи «Науково-методичні та організаційні засади інформаційно-аналітичного забезпечення педагогічної науки, освіти і практики України» (науковий керівник О. М. Яценко, канд. іст. наук) і передбачала аналіз відображення в різних аспектах періодичних видань з педагогіки, психології і освіти в серії 3 «Соціальні та гуманітарні науки. Мистецтво» УРЖ «Джерело» за 1999–2009 рр. та виявлення змін у стані реферування статей з періодичних видань даної тематики, що відбулися в результаті кооперативної співпраці НБУВ з Державною науково-педагогічною бібліотекою України ім. В. О. Сухомлинського (ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського).

Вирішувалися такі завдання: розробити кількісні й якісні параметри оцінки реферативного ресурсу; зібрати та систематизувати необхідний для дослідження фактичний матеріал; проаналізувати реферативний ресурс за обраними характеристиками; визначити перспективи розширення галузевого реферативного ресурсу на віддалену та найближчу перспективи.

Розглянемо кількісні показники кумуляції реферативного ресурсу з питань педагогіки, психології і освіти за двома аспектами, зокрема динаміку зростання кількісного реферативного опрацювання періодичних видань (за роками) та відомості про кількість рефератів з опрацьованих журналів, розміщених у серії 3 «Соціальні та гуманітарні науки. Мистецтво» УРЖ «Джерело» за 1999–2009 рр.

Аналіз кількісних показників реферативного опрацювання періодичних видань з питань педагогіки, психології і освіти, відображених у серії 3 «Соціальні та гуманітарні науки. Мистецтво» УРЖ «Джерело», показав, що з початку заснування журналу з 1999 і до 2006 р. кількість найменувань видань, на які створювалася реферативна інформація, збільшилася з одного до чотирьох. Слід зауважити, що всі ці роки найчастіше реферувалися журнали «Педагогіка і психологія» (1999 р., 2000 р., 2001 р., 2002 р., 2005 р.) і «Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту» (2001 р., 2002 р., 2003 р., 2004 р., 2005 р., 2006 р.). Лише у 2002 р. був прореферований журнал «Соционика, ментология и психология личности» та у 2003 р. «Психология і суспільство». З 2005 р. у переліку журналів, що реферуються, з'являється нова назва періодичного видання – «Соціальна психологія», яке ми зустрічаємо у всі наступні роки до сьогодні. З 2007 р. спостерігається різке збільшення найменувань періодичних видань означеної тематики – з чотирьох до 14-ти, а у 2008 р. – до 21 назви, у 2009 р. (№1, 2 серії 3 УРЖ) – 18 назв. Реферативному опрацюванню в ці роки підлягають періодичні видання АПН України, МОН України, громадських організацій, зареєстровані ВАК України. Відповідно до кількості назв зростає і кількість прореферованих номерів журналів – від чотирьох номерів у 1999 р. до 30–35 номерів у 2005–2006 рр., 67 номерів у 2007–2008 рр. Отже, динаміка зростання кількісного реферативного опрацювання періодичних видань є позитивною – від чотирьох номерів однієї назви до 67 номерів 21 назви періодичних видань з питань педагогіки, психології і освіти (табл. 1)

Таблиця 1

	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009 № 1,2
Кількість найменувань видань, на які створюється реферативна інформація	1	1	2	3	2	1	3	4	14	21	18
Кількість реферативно опрацьованих номерів журналів	4	4	7	32	19	20	35	30	67	67	40

За результатами зібраних відомостей про кількість рефератів з опрацьованих журналів, розміщених у серії 3: «Соціальні та гуманітарні науки. Мистецтво» УРЖ «Джерело», за означений період було виявлено такі показники: до реферативного ресурсу включено **4479** рефератів на статті з 25 найменувань періодичних видань, починаючи з номерів 1998 по 2008 рр., з них **1762** реферати на шість найменувань періодичних видань з номерів 1998 по 2008 рр., створенням яких займається Інститут проблем реєстрації інформації (ІПРІ) НАН України («Освіта на Луганщині»), «Психологія і суспільство», «Соціальна психологія») та НБУВ [«Педагогіка і психологія» (до 2006 р.), «Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту», «Соціоніка, ментологія и психологія личности»], і **2717** рефератів на 20 найменувань періодичних видань з 2006 по 2008 рр., які готує ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського.

Для читача, який відслідковує матеріал з тієї чи іншої теми в конкретних журналах, важливо, щоб реферативна інформація, яка подається в УРЖ (хоч і з деяким запізненням), висвітлювалася послідовно від номера до номера. Аналіз показав також, що деякі журнали реферуються або непослідовно, або зникають з переліку видань, що реферуються, зокрема це – «Педагогіка і психологія» (2000 р., 2001 рр., 2002 і 2003 рр. взагалі відсутні, 2004 р.), «Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту», «Соціоніка, ментологія и психологія личности», «Психологія і суспільство», «Вища школа», «Педагогіка і психологія професійної освіти», «Рідна школа», «Філософія освіти». Це зумовлено як економічними умовами, що впливають на періодичність виходу журналу, а часом і на його існування взагалі, так і вибором пріоритетів у реферативному висвітленні тієї чи іншої назви, тому що, як зазначалося вище, реєстрація журналу президією ВАК України у відборі до реферування має вирішальне значення (табл. 2).

Таблиця 2

Кількість рефератів з опрацьованих журналів, розміщених у серії 3:
 «Соціальні та гуманітарні науки. Мистецтво» УРЖ «Джерело»
 за 1999–2009 рр.

	Назва періодичного видання	Період, яким охоплено реферативне опрацювання журналу	Кількість рефератів
1	Вища освіта України	2006 (№ 1–4), 2007 (№ 1–4), 2008 (№ 1,2,3,)	177
2	Вища школа	2006 (№ 1–6), 2007 (№ 1–6), 2008 (№ 1–3,8,9,10)	118
3	Дефектологія	2006 (№ 1–4), 2007 (№ 1–4), 2008 (№ 1–2)	126
4	Директор школи, ліцею, гімназії	2006 (№ 3–6), 2007 (№ 1,3–6), 2008 (№ 1–4)	214
5	Наука і освіта	2006 (№ 1–6), 2007 (№ 1–9)	382
6	Наша школа	2007 (№ 1–6), 2008 (№ 1)	94
7	Неперервна професійна освіта: теорія і практика	2006 (№ 1–4), 2007 (№ 1–4)	81
8	Нова педагогічна думка	2007 (спецвип., № 2,4), 2008 (№ 1)	134

9	Освіта і управління	2006 (№ 1–4), 2007 (№ 1–4), 2008 (№ 1)	116
10	Освіта на Луганщині	2006 (№ 1,2), 2007 (№ 1,2)	100
11	Педагогіка і психологія	1998, 1999, 2000 (№ 1, 2), 2001 (№ 1, 2), 2004 (№ 3,4), 2005, 2006 (№ 1, 2,3), 2007, 2008 (№1, 2)	470
12	Педагогіка і психологія професійної освіти	2007 (№ 4,5), 2008 (№ 1)	62
13	Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і сорту	2001 (№ 13–29), 2002 (№ 1–28), 2003 (№ 1–16, № 21–24), 2004 (№ 1–24), 2005 (№ 1–24), 2006 (№ 1–12), 2007 (№ 1,5)	879
14	Педагогічний пошук	2007 (№ 1–4), 2008 (№ 2)	99
15	Післядипломна освіта в Україні	2006 (№ 1,2), 2007 (№ 1,2), 2008 (№ 1, спец- вип.)	144
16	Позашкільна освіта та виховання	2007 (№ 1,2)	20
17	Постметодика	2007 (№1–6), 2008 (№1)	54

18	Професійно-технічна освіта	2008 (№ 1)	15
19	Психологія і суспільство	2002 (№ 1,2)	21
20	Рідна школа	2006 (№ 1–12), 2007 (№ 1–9), 2008 (№ 1–9)	538
21	Соціальна психологія	2005 (№ 1–6), 2006 (№ 1–6), 2007 (№ 1–6, спецвип), 2008 (№ 1–3)	382
22	Соціоніка, ментологія и психологія личности	2002 (№ 1,2)	20
23	Теорія і практика управління соціальними системами: філософія, психологія, педагогіка, соціологія	2007 (№ 1–4), 2008 (№ 1–3)	102
24	Філософія освіти	2006 (№ 1,2,3)	64
25	Шлях освіти	2007 (№ 1–3, 9), 2008 (№ 1,2)	67
	Усього		4479

Кількість рефератів з опрацьованих журналів, підготовлених Інститутом проблем реєстрації інформації (ІПРІ) НАН України та НБУВ

	Назва періодичного видання	Період, яким охоплено реферативне опрацювання журналу	Кількість рефератів
--	----------------------------	---	---------------------

1	Освіта на Луганщині	2006 (№ 1,2), 2007 (№ 1,2)	100
2	Педагогіка і психологія	1998, 1999, 2000 (№ 1,2), 2001 (№ 1,2), 2004 (№ 3,4), 2005	360
3	Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту	2001 (№ 13–29), 2002 (№ 1–28), 2003 (№ 1–16, № 21–24), 2004 (№ 1–24), 2005 (№ 1–24), 2006 (№ 1–12), 2007 (№ 1,5)	879
4	Психологія і суспільство	2002 (№ 1,2)	21
5	Соціальна психологія	2005 (№ 1–6), 2006 (№ 1–6), 2007 (№ 1–6, спец- вип), 2008 (№ 1–3)	382
6	Соціоніка, ментологія и психологія личности	2002 (№ 1,2)	20
	Усього		1762

Кількість рефератів з опрацьованих журналів, підготовлених ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського.

	Назва періодичного видання	Період, яким охоплено реферативне опрацювання журналу	Кількість рефератів
--	----------------------------	---	---------------------

1	Вища освіта України	2006 (№ 1–4), 2007 (№ 1–4), 2008 (№ 1,2,3,)	177
2	Вища школа	2006 (№ 1–6), 2007 (№ 1–6), 2008 (№ 1–3,8,9,10)	118
3	Дефектологія	2006 (№ 1–4), 2007 (№ 1–4), 2008 (№ 1–2)	126
4	Директор школи, ліцею, гімназії	2006 (№ 3–6), 2007 (№ 1,3–6), 2008 (№ 1–4)	214
5	Наука і освіта	2006 (№ 1–6), 2007 (№ 1–9)	382
6	Наша школа	2007 (№ 1–6), 2008 (№ 1)	94
7	Неперервна професійна освіта: теорія і практика	2006 (№ 1–4), 2007 (№ 1–4)	81
8	Нова педагогічна думка	2007 (спецвип., № 2,4), 2008 (№ 1)	134
9	Освіта і управління	2006 (№ 1–4), 2007 (№ 1–4), 2008 (№ 1)	116
10	Педагогіка і психологія	2006 (№ 1,2,3), 2007, 2008 (№ 1,2)	110
11	Педагогіка і психологія професійної освіти	2007 (№ 4,5), 2008 (№ 1)	62
12	Педагогічний пошук	2007 (№ 1–4), 2008 (№ 2)	99
13	Післядипломна освіта в Україні	2006 (№ 1,2), 2007 (№ 1,2), 2008 (№ 1, спецвип.)	144
14	Позашкільна освіта та виховання	2007 (№ 1,2)	20

15	Постметодика	2007 (№ 1–6), 2008 (№ 1)	54
16	Професійно-технічна освіта	2008(№1)	15
17	Рідна школа	2006 (№ 1–12), 2007 (№ 1–9), 2008 (№ 1–9)	538
18	Теорія і практика управління соціальними системами: філософія, психологія, педагогіка, соціологія	2007 (№ 1–4), 2008 (№ 1–3)	102
19	Філософія освіти	2006 (№ 1,2,3)	64
20	Шлях освіти	2007 (№ 1–3,9), 2008 (№ 1,2)	67
	Усього		2717

Охарактеризуємо змістове наповнення реферативного ресурсу. Періодичність виходу на рік відібраних для реферування журналів коливається в діапазоні від двох до 12 номерів. В основному означені періодичні видання виходять чотири–шість разів на рік (за винятком «Вищої школи», «Рідної школи» та «Педагогіки, психології та медико-біологічних проблем фізичного виховання і спорту»). Орієнтовно, зважаючи на нерівномірність потоку їхнього надходження та при збереженні кількості опрацьованих журналів на досягнутому рівні за останні два роки, реферативне опрацювання протягом року проходять понад 100 номерів журналів.

У списку видань представлено часописи теоретичного, науково-методичного та науково-практичного характеру, а саме:

- теоретичні та науково-методичні – 2;
- науково-практичні – 5;
- науково-методичні – 10;
- науково-теоретичні та інформаційні – 1;
- науково-педагогічні – 1;
- наукові – 5;
- науково-освітні – 1.

Важливим є те, що 21 з 25 відібраних до сегмента реферування періодичних видань психолого-педагогічної тематики включено до «Переліку наукових фахових видань України, в яких можуть публікуватися результати дисертаційних робіт на здобуття наукового ступеня доктора і кандидата наук», затвердженого ВАК України. Належність часопису до категорії фахових видань підвищує його значущість при формуванні реферативного ресурсу психолого-педагогічної тематики. Чотири видання («Післядипломна освіта в Україні», «Соціальна психологія», «Соціоніка, ментологія і психологія личности», «Психологія і суспільство» (останні два вже не реферуються) президією ВАК України не зареєстровані (табл. 3).

Таблиця 3

Вихідні дані періодичних видань. Входження періодичного видання до «Переліку наукових фахових видань України», затвердженого Вищою атестаційною комісією (ВАК) України

	Періодичне видання	Вид видання	Періодичність виходу на рік	Дата заснування	Перелік наукових фахових видань, ВАК України
1	Вища освіта України	Теоретичний та науково-методичний часопис	4	2001	Так 2003
2	Вища школа	Науково-практичне видання	12	2001	Так 2007
3	Дефектологія	Науково-методичний журнал	4	1995	Так 1999
4	Директор школи, ліцею, гімназії	Всеукр. науково-практичний журнал	6	1999	Так 2001
5	Наука і освіта	Науково-практичний журнал	6	1997	Так 1999

6	Наша школа	Науково-методичний журнал	6	1993	Так 1999
7	Неперервна професійна освіта: теорія і практика	Науково-методичний журнал	4	2001	Так 2002
8	Нова педагогічна думка	Науково-методичний журнал	4	1994	Так 1999
9	Освіта і управління	Науково-практичний журнал	4	2001	Так 1997
10	Освіта на Луганщині	Спеціалізоване наукове видання	2	1998	Так 1999
11	Педагогіка і психологія	Науково-теоретичний та інформаційний журнал Академії педагогічних наук України	4	1993	Так 1999
12	Педагогіка і психологія професійної освіти	Науково-методичний журнал	6	1997	Так 1999
13	Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту	Наукове фахове видання	12	1998	Так 1999

14	Педагогічний пошук	Науково-методичний вісник	4	1994	Так 1997
15	Післядипломна освіта в Україні	Міжгалузевий науково-освітній журнал	2	2001	Ні
16	Позашкільна освіта та виховання	Науково-методичний журнал	4	2006	Так 2008
17	Постметодика	Науково-методичний педагогічний журнал	4	1993	Так 1999
18	Професійно-технічна освіта	Науково-методичний журнал	4	1997	Так 1999
19	Психологія і суспільство	Український теоретико-методологічний соціо-гуманітарний часопис	4	2000	Ні
20	Рідна школа	Науково-педагогічний журнал	12	19221994	Так
21	Соціальна психологія	Науковий журнал	6	2002	Ні
22	Соціоніка, ментологія і психологія личности	Науковий журнал	6	1994	Ні

23	Теорія і практика управління соціальними системами: філософія, психологія, педагогіка, соціологія	Науково-практичний журнал	4	2000	Так 2002
24	Філософія освіти	Науковий часопис	4	2005	Так 2006
25	Шлях освіти	Науково-методичний журнал	4	1995	Так 1999

Засновниками та співзасновниками видань, відображених у УРЖ «Джерело» за досліджуваний період, є:

1. АПН України та її науково-дослідні установи – це 12 видань з 25, що становить 48% періодичних видань, на базі яких створюється галузевий реферативний ресурс. Серед видань: «Вища освіта України», «Дефектологія», «Директор школи, ліцею, гімназії», «Наука і освіта», «Неперервна професійна освіта: теорія і практика», «Педагогіка і психологія», «Педагогіка і психологія професійної освіти», «Позашкільна освіта та виховання», «Професійно-технічна освіта», «Філософія освіти», «Шлях освіти», «Післядипломна освіта в Україні» (табл. 4).

Таблиця 4

Академія педагогічних наук України та її установи, що є засновниками або співзасновниками періодичних видань

Назва установи	Періодичне видання
АПН України	Директор школи, ліцею, гімназії
	Педагогіка і психологія
	Шлях освіти
Наукові установи АПН України	

Південний науковий центр АПН України	Наука і освіта
Інститут вищої освіти	Вища освіта України Філософія освіти
Інститут педагогічної освіти і освіти дорослих	Неперервна професійна освіта: теорія і практика Професійно-технічна освіта
Інститут педагогічної освіти і освіти дорослих Львівський науково-практичний центр професійно-технічної освіти	Педагогіка і психологія професійної освіти
Інститут проблем виховання	Позашкільна освіта та виховання
Інститут спеціальної педагогіки	Дефектологія
Університет менеджменту освіти	Післядипломна освіта в Україні

2. Міністерство освіти і науки України та його підвідомчі установи є засновником та співзасновником 21-го періодичного видання, що становить 84% видань, які реферуються. Серед засновників психолого-педагогічних журналів – чотири управління освіти і науки обласних державних адміністрацій. До складу засновників трьох видань входить Державне підприємство «Педагогічна преса» МОН України. Вищі навчальні заклади педагогічного та інженерно-педагогічного профілів III–IV рівнів акредитації є співзасновниками дев'яти видань, що становить 36%. Зокрема, це такі заклади як: Національний педагогічний університет ім. М. П. Драгоманова, Південноукраїнський державний педагогічний університет ім. К. Д. Ушинського, Харківський національний педагогічний університет ім. Г. С. Сковороди. 27 інституцій післядипломної педагогічної освіти (республіканські, міжрегіональні, обласні, міські) України представлено чотирма обласними виданнями. Це становить близько 16% від загальної кількості видань, відображених у серії 3 «Соціальні та гуманітарні науки. Мистецтво» УРЖ «Джерело». Зокрема, реферування проходять періодичні видання інститутів після-

дипломної педагогічної освіти (ІППО) Волинського обласного ІППО – «Педагогічний пошук»; Одеського обласного інституту удосконалення вчителів – «Наша школа»; Полтавського обласного ІППО ім. М. В. Остроградського – «Постметодика»; Рівненського обласного ІППО – «Нова педагогічна думка» (табл. 5).

Таблиця 5

Міністерство освіти і науки України та її установи, що є засновниками або співзасновниками періодичних видань

Назва установа	Періодичне видання
МОН України	Вища освіта України
	Вища школа
	Дефектологія
	Директор школи, ліцею, гімназії
	Професійно-технічна освіта
	Рідна школа
	Шлях освіти
Управління освіти і науки обласних державних адміністрацій	
Волинська	Педагогічний пошук
Одеська	Наша школа
Полтавська	Постметодика
Луганська	Освіта на Луганщині
Державне видавництво «Педагогічна преса» МОН України	Вища освіта України
	Педагогіка і психологія
	Директор школи, ліцею, гімназії
Вищі навчальні заклади	
Національний педагогічний університет ім. М. П Драгоманова	Директор школи, ліцею, гімназії Філософія освіти Соціальна психологія

<p>Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут» Українська інженерно-педагогічна академія Харківський національний педагогічний університет ім. Г. С. Сковороди</p>	<p>Теорія і практика управління соціальними системами</p>
<p>Національний університет «Львівська політехніка»</p>	<p>Педагогіка і психологія професійної освіти</p>
<p>Південноукраїнський державний педагогічний університет ім. К. Д. Ушинського</p>	<p>Наука і освіта</p>
<p>Тернопільський державний економічний університет</p>	<p>Психологія і суспільство</p>
<p>Харківська державна академія дизайну і мистецтва</p>	<p>Педагогіка і психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту</p>
<p>Українсько-американський гуманітарний інститут «Вісконсинський міжнародний університет (США) в Україні» (приватний ВНЗ)</p>	<p>Освіта і управління</p>
<p>Інститути післядипломної педагогічної освіти</p>	
<p>Волинський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти</p>	<p>Педагогічний пошук</p>
<p>Одеський обласний інститут удосконалення вчителів</p>	<p>Наша школа</p>
<p>Полтавський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти ім. М. В. Остроградського</p>	<p>Постметодика</p>

Рівненський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти	Нова педагогічна думка
--	------------------------

3. Серед засновників і співзасновників шести періодичних видань є громадські організації. Це видання: «Наша школа», «Неперервна професійна освіта», «Шлях освіти», «Освіта і управління», «Директор школи, ліцею, гімназії», «Соціоника, ментологія и психологія личности» (табл. 6).

Таблиця 6

Громадські організації, які є засновниками і співзасновниками періодичних видань, що реферуються

Назва організації	Періодичне видання
Академія наук вищої школи України	Освіта і управління
Асоціація працівників гімназій і ліцеїв України	Шлях освіти
Благодійний фонд ім. Антона Макаренка	Неперервна професійна освіта: теорія і практика
Одеське обласне відділення Педагогічного товариства	Наша школа
Центр сприяння суспільному розвитку ім. Миколи Пирогова	Директор школи, ліцею, гімназії
Незалежна науково-дослідна організація «Міжнародний інститут соціоніки»	Соціоника, ментологія и психологія личности

4. У регіональному аспекті реферування проходять шість видань з психолого-педагогічної тематики та одне центральне видання (Київ) – «Педагогіка і психологія педагогічної освіти» – створюється за участю двох регіональних установ (Львів). Географія видань свідчить, що вони охоплюють періодичні видання психолого-педагогічної тематики Південного регіону України (Одеса), Центрального (Полтава), Східного (Харків) та Західного (Львів, Волинь). Не представлено в регіональному аспекті північні області України (табл. 7).

Регіональне представлення періодичних видань
у реферативному ресурсі

Область, регіон	Періодичне видання
Волинська область	Педагогічний пошук
Львівська область	Педагогіка і психологія професійної освіти
Одеська область	Наша школа
Одеський (Південний)	Наука і освіта
Полтавська область	Постметодика
Рівненська область	Нова педагогічна думка
Харківська область	Теорія і практика управління соціальними системами

Дослідження стало одним з аспектів у висвітленні проблеми створення й оприлюднення реферативного ресурсу психолого-педагогічної тематики. Цьому питанню вже присвячено ряд публікацій наукових співробітників ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського Коваленко І. Й., Судіної Т. О., зокрема про створення і використання об'єднаного інформаційного галузевого ресурсу з психолого-педагогічної тематики, розкриття ролі ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського, провідного науково-інформаційного центру освітянської галузі України, у його формуванні та відображенні в загальнодержавній реферативній базі даних «Україніка наукова» та УРЖ «Джерело» сер. 3 «Соціальні та гуманітарні науки. Мистецтво» [5; 6; 7; 8; 14; 15].

Аналіз статистичних даних підтвердив незначне відображення періодичних видань, що розкривають питання педагогіки, психології та освіти, у серії № 3 УРЖ «Джерело» за 1999–2006 рр. та ті якісні зміни, які відбулися у створенні реферативної інформації з означеної тематики і відображенні в УРЖ «Джерело» у 2007–2009 рр. від початку творчої співпраці ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського з НБУВ. З огляду на те, що в науковій роботі були враховані лише результати бібліометричного дослідження серії 3 «Соціальні та гуманітарні науки. Мистецтво» УРЖ «Джерело», слід зауважити, що реферати на статті з опрацьованих бібліотекою журналів, розміщені також і в інших серіях журналу. Зокрема, у серії 1

«Природничі науки» розміщено за 2007 р. 27 рефератів, за 2008 р. – 76, за 2009 р. (№ 1,2) – 39; у серії 2 «Техніка. Промисловість. Сільське господарство» розміщено за 2007 р. 28 рефератів, за 2008 р. – 46, за 2009 (№ 1, 2) – 38; у серії 4 «Медицина. Медичні науки» розміщено за 2007 рік 10 рефератів; за 2008 р. – 30, за 2009 р. (№ 1, 2) – 14. У подальшому потребує аналізу повнота висвітлення створеної ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського реферативної продукції у серії 3 «Соціальні та гуманітарні науки. Мистецтво» УРЖ «Джерело», так як багато рефератів, особливо дидактичного спрямування, потрапляють в інші серії журналу, до яких читач-педагог, учитель може і не звернутися.

За останні три роки (2007, 2008, 2009) в серії № 3 «Соціальні та гуманітарні науки. Мистецтво» УРЖ «Джерело» достатньо повно представлено науково-теоретичні та науково-методичні періодичні видання, засновниками або співзасновниками яких є АПН України, МОН України та їх підвідомчі установи. Отже, вже сьогодні користувачам відкриті можливості ознайомлення з найновішими напрацюваннями академічної педагогічної науки України та публікаціями регіональних наукових видань. Однак, слід зазначити, що АПН України є засновником 27 журналів, зареєстрованих ВАК України, а фактично сьогодні реферується всього 44 % від їх загальної кількості. В Україні налічується 36 ВНЗ III–IV рівнів акредитації педагогічного та інженерно-педагогічного профілю, 27 інститутів післядипломної педагогічної освіти, які мають свої періодичні видання, а реферується всього відповідно 25 % і 15 % видань.

Одним зі стратегічних завдань, які постають у подальшій реферативній роботі ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського, є завдання збереження курсу на аналітичне опрацювання вже визначених періодичних видань, а також продовження цілеспрямованої пошукової роботи в напрямі виявлення нових наукових періодичних видань з питань педагогіки, психології і освіти, пов'язаних з функціонуванням АПН України та її установ, ВНЗ III–IV рівнів акредитації педагогічного та інженерно-педагогічного профілю, інститутів післядипломної педагогічної освіти. Зокрема, на черзі реферативної обробки – періодичні видання Інституту психології ім. Г. С. Костюка АПН України «Практична психологія і соціальна робота», Інституту соціальної та політичної психології АПН України «Психодрама и современная психотерапия».

З метою прискорення створення реферативної інформації психолого-педагогічної тематики, підвищення її якості, а також виведення її у всевітній науково-інформаційний простір передбачається звернутися до редакцій журналів з проханням про обов'язкове оформлення наукових

статей анотаціями (резюме) трьома мовами – українською, російською, англійською.

Незважаючи на певні досягнення у формуванні галузевого реферативного ресурсу, зрозуміло, що в цій сфері науково-інформаційної діяльності перед бібліотекою відкривається майже неосяжний пласт роботи, пов'язаний з потребою збільшення обсягу реферативної продукції, хоча кадрові можливості науково-реферативного відділу ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського є обмеженими. При вирішенні цього завдання вважаємо за доцільне: по-перше, підготувати і провести спеціальне дослідження, за підсумками якого скласти максимально вичерпний перелік усіх періодичних видань психолого-педагогічної тематики в Україні; по-друге, вивчивши реальні можливості, запропонувати шляхи охоплення виявлених періодичних видань реферативною обробкою, розробити поетапний план створення на їх базі широкомасштабного галузевого реферативного ресурсу.

Уже сьогодні ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського працює над реалізацією проекту формування всеукраїнського галузевого реферативного ресурсу спільними зусиллями освітянських бібліотек МОН України та АПН України при координуючій ролі ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського. Галузева корпорація дасть змогу якнайшвидше значно збільшити обсяг масиву реферативної інформації психолого-педагогічної тематики, що відповідає вимогам часу щодо оперативного забезпечення інформаційних потреб користувачів інформації.

Список використаних джерел

1. *Зайченко, Н. Я.* Выявление приоритетных направлений развития науки путем анализа научных публикаций, прореферированных в УРЖ «Джерело» в 1999–2002 гг. [Текст] / Н. Я. Зайченко // Библиотеки национальных академий наук: проблемы функционирования, тенденции развития : науч.-практ. и теорет. сб. / Междунар. асоц. акад. наук, Совет директоров науч. б-к и информ. центров. – К., 2003. – Вып. 2. – С. 49–59.
2. *Зайченко, Н. Я.* Періодичні та продовжувані видання у реферативних ресурсах НБУВ [Текст] / Н. Я. Зайченко // Документознавство. Бібліотекознавство. Інформаційна діяльність: проблеми науки, освіти, практики: матеріали III Міжнар. наук.-практ. конф., м. Київ, 16–18 трав. 2006 р. / М-во освіти і науки України, М-во культури і туризму України, Держ. акад. керів. кадрів культури і мистецтв. – К., 2006. – С. 113–114.
3. *Зайченко Н.* Реферативні ресурси – інформаційний продукт сучасної наукової бібліотеки / Н. Зайченко // Бібл. вісн. – 2005. – № 1. – С. 28–35.

4. *Зайченко, Н.* Український реферативний журнал [Текст] / Н. Зайченко, М. Сорока // Бібл. вісн. – 1999. – № 1. – С. 10–12.

5. *Коваленко, І. Й.* Організаційно-методичні засади створення реферативної інформації з психолого-педагогічних питань Державною науково-педагогічною бібліотекою України імені В. О. Сухомлинського [Текст] / І. Й. Коваленко // Наук. пр. Кам'янець-Поділ. нац. ун-ту. Сер. : Бібліотекознавство. Книгознавство. – Кам'янець-Подільський, 2008. – С. 320–326.

6. *Коваленко, І. Й.* Перспективи розвитку галузевого реферативного ресурсу [Текст] / І. Й. Коваленко, Т. О. Судіна // Сучасний стан та перспективи наукового реферування: матеріали міжнар. семінару-практикуму, м. Київ, 29 трав. 2009 р. / Укр. акад. аграр. наук, Держ. наук. с.-г. б-ка УААН. – К., 2009. – С. 66–71.

7. *Коваленко, І. Й.* Реферативна діяльність Державної науково-педагогічної бібліотеки України імені В. О. Сухомлинського в умовах модернізації освіти в Україні [Текст] / І. Коваленко // Наук. пр. Нац. б-ки України ім. В. І. Вернадського. – К., 2008. – Вип. 22. – С. 46–54. – Бібліогр.: 9 назв.

8. *Коваленко, І. Й.* Реферативне забезпечення педагогічної науки в Україні [Текст] / І. Й. Коваленко, Т. О. Судіна // Документознавство. Бібліотекознавство. Інформ. діяльність: проблеми науки, освіти і практики: матеріали V Міжнар. наук.-практ. конф., м. Київ, 20–22 трав. 2008 р. / М-во освіти і науки України, М-во культури і туризму України, Держ. акад. керів. кадрів культури і мистец. – К., 2008. – С. 57–59.

9. *Костенко, Л. Й.* Реферативна база даних «Україніка наукова»: стан, перспективи, використання [Текст] / Л. Й. Костенко // Сучасний стан та перспективи наукового реферування: матеріали міжнар. семінару-практикуму, присвяченого 10-річчю видання реферативного журналу «Агропромисловий комплекс України» (м. Київ, 29 трав. 2009 р.) / Українська акад. аграрних наук, Держ. наук. с.-г. б-ка УААН. – К., 2009. – С. 53–57.

10. *Сорока, М.* Інформаційне забезпечення науки в Україні (90-ті роки ХХ ст.). Створення національної системи реферативної інформації [Текст] / М. Сорока // Вісн. Кн. палати. – 2000. – № 8. – С. 20–25.

11. *Сорока, М. Б.* Національна система реферування української наукової літератури [Текст] / М. Б. Сорока; НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського. – К. : НБУВ, 2002. – 209 с.

12. *Сорока, М.* Система реферування українських наукових видань (основні концептуальні положення) [Текст] / М. Сорока // Бібл. вісн. – 1999. – № 3. – С. 5–7.

13. *Сорока, М. Б.* Украинская модель системы реферирования науч-

ной литературы [Текст] / М. Б. Сорока // Библиотеки национальных академий наук: проблемы функционирования, тенденции развития : науч.-практ. и теорет. сб. / Междунар. асоц. акад. наук, Совет директоров науч. б-к и информ. центров. – К., 2000. – Вып. 1. – С. 97–103.

14. Статистика розподілу публікацій у реферативній базі даних «Україніка наукова» 1998–[2009 рр.] [Електронний ресурс] Нац. б-ка України ім. В.І.Вернадського. – Режим доступу: http://www.nbuv.gov.ua/db/ref_stat.html, вільний. Заголовок з екрана.

15. Судіна, Т. О. Важливий напрям забезпечення інформаційних потреб освітян [Текст] / Т. О. Судіна // Пед. пошук. – 2009. – № 2. – С. 56–59.